

TAHSİL EDİLEMİYEN KÜÇÜK ALACAKLAR BÜYÜK SORUNLAR YARATMASIN

Uğur UĞURLU^(*)

1 - GİRİŞ

Bilindiği üzere 213 sayılı Vergi Usul Kanun'un¹ "Şüpheli Alacaklar" başlıklı 323'üncü maddesinin birinci fıkrasının iki numaralı bendinde ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olarak yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayrılarak bu tutarların gider yazılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir.

Küçük alacakların büyük sorun yaratacağı sektörlerin başında ise daha çok kalabalık müşteri kitlesine sahip olan telekomünikasyon şirketleri, elektrik, gaz dağıtım şirketleri, kablolu yayın ve dijital yayın şirketleri gelmektedir. Çok sayıda tahsil edilemeyen küçük alacağı bulunan bu işletmeler için Vergi Usul Kanun'un 323'üncü maddesinin birinci fıkrasının iki numaralı bendi önemli bir yere sahiptir.

2- TAHSİL EDİLEMİYEN KÜÇÜK ALACAKLARIN GİDER YAZILMASI

Şüpheli alacak karşılığı uygulaması Vergi Usul Kanun'un 323'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde hükmü şöyledir:

"Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

1. Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;

*2. Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar **şüpheli alacak sayılır.***

Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

^(*) Vergi Müfettişi

¹ 04.01.1961 Tarih Ve 10705 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanmıştır.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kâr zarar hesabına intikal ettirilir.”

Söz konusu hükme göre; bir alacağın şüpheli alacak niteliği kazanabilmesi için; birinci şart bu alacağın işletmenin elde etmeyi amaçladığı ticari ve zirai kazanç arasında illiyet bağı bulunması, ikinci şart ise; alacağın dava veya icra safhasında bulunması ya da yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklardan oluşmasıdır.

Vergi Usul Kanun’un 323’üncü maddesinin birinci fıkrasının iki numaralı bendinde; yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlusu tarafından ödenmeyen, dava veya icra takibine değmeyecek derecede küçük olan alacakların şüpheli alacak olduğu hükme bağlanmıştır.

Ayrıca madde hükmünden de anlaşılacağı üzere “**yazı ile isteme**” herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır. Bununla birlikte ilgili kanun metninde borcun istenilmesine ilişkin yazıların taahhütlü olarak gönderileceği hususunda hüküm bulunmamış olsa da, şüpheli alacak karşılığı ayırabilmek için “**yazı ile borcun bir defadan fazla istenmesi**” halinin tevsik edilebilmesi açısından yazıların taahhütlü olarak gönderilmesinin gerekli olduğunu söyleyebiliriz.

Diğer taraftan Vergi İdaresi verdiği bir muktezada özel kargo şirketi vasıtasıyla yapılan tebligatları da geçerli tebligat olarak kabul etmiştir. Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir muktezada² “...Dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacakların yazı ile istenmesi durumunda,

- Yazının farklı günlerde muhatabına bir defadan fazla ulaşmış olması,
- Yazının borçlunun kendisine veya hukuken teslim alabilecek şahıslara tebliğ edilmiş olması,
- Yazının kime ve hangi tarihte tebliğ edildiğini tevsik eden evrakın zamanaşımı süresince muhafaza edilmesi,
- Mezkûr Kanununun 323. maddesinin uygulamasına mahsus olması,
- Yazıların özel kargo şirketi vasıtasıyla gönderilmesinin posta mevzuatına aykırılık teşkil etmemesi, şartıyla borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır.” şeklindedir.

Diğer taraftan Vergi Usul Kanun’un 323’üncü maddesinin birinci fıkrasının iki numaralı bendinde yer alan ‘küçük alacak’ tutarından ne anlaşılması gerektiği konusunda Vergi İdaresi tarafından yapılmış bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle küçük alacak tutarı hesaplanırken icra masrafının kriter olarak göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Buna göre tahsil edilemeyen bir alacak için avukata ödenecek ücret, noter veya mahkeme masrafı, icra başvuru harcı, karar harcı, posta masrafı, sair evrak giderleri ve benzeri giderlerin tahmini toplamını aşmayan alacaklar küçük alacak olarak kabul etmek mümkün olacaktır.

² Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 24.07.2012 Tarih Ve B.07.1.GİB.4.99.16.01.0-VUK-323-167 Sayılı Muktezası

Dolayısıyla alacak tutarı, bu tutara yakın veya daha az olması halinde borçlunun noter vasıtasıyla protesto edilmesi veya borcun (3. kişilere ispat açısından kanaat verici belge olacak şekilde) bir yazı ile istenmesi ve protestonun ya da yazının muhatabına ulaşmış olması gerekmektedir. Borcun “yazı ile istenmesi” hususu, anılan maddede herhangi bir şekil şartına (Adi posta, taahhütlü, iadeli taahhütlü, kargo yoluyla vb.) bağlanmamıştır. Bununla birlikte şüpheli alacak karşılığı ayırabilmek için “yazı ile borcun bir defadan fazla istenmesi” halinin mükelleflerce tevsik edilmesi gerekmektedir.

Nitekim Maliye Bakanlığı bir muktezasında³ “Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmiş olmasına rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava veya icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklarda miktarın belirlenmesinde bu alacaklar için yapılacak dava ve icra masraflarının kriter olarak göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bir başka ifade ile avukat ücreti, noter veya mahkeme masrafı vs. tahmini olarak hesaplanarak alacakla kıyaslanacaktır. Söz konusu masrafların alacak tutarına yakın veya fazla olması ve diğer şartların da gerçekleşmesi halinde karşılık ayrılması mümkün bulunmaktadır” şeklindedir.

Kanaatimizce kanun metninde “**dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar**” ifadesi yerine belli bir tutar belirtilse ve bu tutar her sene yeniden değerlendirilirse daha yararlı olacaktır.

3- TAHSİL EDİLEMİYEN KÜÇÜK ALACAKLARIN TOPLAM ALACAKLAR İÇİNDEKİ PAYI

Vergi İdaresi vermiş olduğu muktezalarda işletmenin alacaklarının tek tek küçük alacaklardan oluşuyorsa veya bu tür alacağın, toplam alacaklar içerisindeki payı yüksekse, bunların icra veya dava takibine değmeyeceğinden söz edilemeyeceği, diğer bir ifadeyle, “küçüklük” itibariyle değerlemenin, hem tek tek alacaklar itibariyle hem de bu tür alacakların toplamı itibariyle yapılması gerektiğinden bahsetmiştir.

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen muktezada⁴ “.....Vergi Usul Kanunu’nun 323/2’nci maddesine göre karşılık ayrılabilmesi için, Kanun maddesinde belirtilen iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Diğer bir ifade ile, söz konusu alacağın hem yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olması hem de bu alacağın dava ve icra takibine değmeyecek ölçüde “küçük alacak” olması gerekir. Alacağın küçük alacak olmasından kasıt, dava veya icra için takipçilere verilecek dava veya icra masraflarının alacağın tutarından büyük olmasıdır. Ancak işletmenin alacakları tek tek küçük alacaklardan oluşuyorsa veya bu tür alacağın, toplam alacaklar içerisindeki payı yüksekse, bunların icra veya dava takibine değmeyeceğinden söz edilemez. Diğer bir ifadeyle, “küçüklük” itibariyle değerlemenin, hem tek tek alacaklar itibariyle hem de bu tür alacakların toplamı itibariyle yapılması gerekir.

Bu açıklamalara göre; dava ve icra safhasında bulunan alacaklarınız ile, yapılan protestoya veya yazı (ihtarname) ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen ilgili kurum tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecedeki küçük alacaklarınız için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır.” şeklindedir.

³ Maliye Bakanlığının 04.02.1999 Tarih ve 29/2923-323-151/3439 Sayılı Muktezası

⁴ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 15.12.2006 Tarih Ve B.07.1.GİB.4.34.19.02/VUK-1/12573 (10364) Sayılı Muktezası

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir muktezada⁵ “...Bir alacağın dava safhasında olduğunun kabulü için, mahkemece davaya başlanılmış olması ve alacaklının da davayı ciddiyetle takip etmesi gerekir. Diğer taraftan, bir alacağın icra safhasında sayılabilmesi için de, alacaklının başvurusu üzerine İcra Müdürlüğüne “ödeme” emrinin gönderilmiş ve bunun da borçlu tarafından tebellüğ edilmiş olması gerekir. Borçlu tarafından tebellüğ edilemeyen bir ödeme emrine istinaden, alacağın icra safhasında olduğunu kabul etmek mümkün değildir.

Vergi Usul Kanunu’nun 323/2’nci maddesinde bir alacağın şüpheli sayılarak karşılık ayrılabilmesinin bir diğer şartı belirtilmiştir. Bu bende göre karşılık ayrılabilmesi için, burada belirtilen iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Diğer bir ifade ile, söz konusu alacağın hem yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olması hem de bu alacağın dava ve icra takibine değmeyecek ölçüde “küçük alacak” olması gerekir. Alacağın küçük alacak olmasından kasıt, dava veya icra için takipçilere verilecek dava veya icra masraflarının alacağın tutarından büyük olmasıdır. Ancak işletmenin alacakları tek tek küçük alacaklardan oluşuyorsa veya bu tür alacağın, toplam alacaklar içerisindeki payı yüksekse, bunların icra veya dava takibine değmeyeceğinden söz edilemez. Diğer bir ifadeyle, “küçüklük” itibariyle değerlemenin, hem tek tek alacaklar itibariyle hem de bu tür alacakların toplamı itibariyle yapılması gerekir.” şeklindedir.

Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir muktezada⁶ “...Vergi Usul Kanunu’nun 323 nci maddesinin ikinci fıkrasında bir alacağın şüpheli sayılarak karşılık ayrılabilmesinin bir diğer şartı belirtilmiştir. Bu bende göre karşılık ayrılabilmesi için, burada belirtilen iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Diğer bir ifade ile, söz konusu alacağın hem yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olması hem de bu alacağın dava ve icra takibine değmeyecek ölçüde “küçük alacak” olması gerekir. Alacağın küçük alacak olmasından kasıt, dava veya icra takipçilere verilecek dava veya icra masraflarının alacağın tutarından büyük olmasıdır. Ancak işletmenin alacakları tek tek küçük alacaklardan oluşuyorsa veya bu tür alacağın, toplam alacaklar içerisindeki payı yüksekse, bunların icra veya dava takibine değmeyeceğinden söz edilemez. Diğer bir ifadeyle, “küçüklük” itibariyle değerlemenin, hem tek tek alacaklar itibariyle hem de bu tür alacakların toplamı itibariyle yapılması gerekir.” şeklindedir.

Vergi İdaresi tarafından verilmiş olunan bu muktezalara katılmıyoruz. Zira kanun metninde küçük alacakların toplam alacaklar içerisindeki payı ile ilgili bir belirleme yapılmamıştır. Ancak yine de mükelleflerin herhangi bir tarhiyat riskiyle karşılaşılmasını açısından Vergi İdaresinin **görüşü doğrultusunda işlem yapılmasının yararlı olduğu düşüncesindeyiz.**

4- SONUÇ

213 sayılı Vergi Usul Kanun’un “**Şüpheli Alacaklar**” başlıklı 323’üncü maddesinin birinci fıkrasının iki numaralı bendinde, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olarak yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş

⁵ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 14.11.2005 Tarih Ve B.07.1.GİB.4.34.19.02/VUK-1/32311863 (1810) Sayılı Muktezası

⁶ Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 04.08.2008 Tarih Ve B.07.1.GİB.4.07.17.02/VUK.ÖZ.08.78 Sayılı Muktezası

bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayrılarak bu tutarların gider yazılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Küçük alacakların büyük sorun yaratacağı sektörlerin başında ise daha çok kalabalık müşteri kitlesine sahip olan telekomünikasyon şirketleri, elektrik, gaz dağıtım şirketleri, kablolu yayın ve dijital yayın şirketleri gelmektedir.

Vergi Usul Kanun'un 323'üncü maddesinin birinci fıkrasının iki numaralı bendinde yer alan '**küçük alacak**' tutarından ne anlaşılması gerektiği konusunda Vergi İdaresi tarafından yapılmış bir düzenleme bulunmamakta, bu nedenle de küçük alacak tutarı hesaplanırken icra masrafının kriter olarak göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Buna göre tahsil edilemeyen bir alacak için avukata ödenecek ücret, noter veya mahkeme masrafı, icra başvuru harcı, karar harcı, posta masrafı, sair evrak giderleri ve benzeri giderlerin tahmini toplamını aşmayan alacaklar küçük alacak olarak kabul etmek mümkün olacaktır.

Diğer taraftan Vergi İdaresi vermiş olduğu muktezalarda, işletmenin alacaklarının tek tek küçük alacaklardan oluşuyorsa veya bu tür alacağın, toplam alacaklar içerisindeki payı yüksekse, bunların icra veya dava takibine değmeyeceğinden söz edilemeyeceği, diğer bir ifadeyle, "küçüklük" itibariyle değerlemenin, hem tek tek alacaklar itibariyle hem de bu tür alacakların toplamı itibariyle yapılması gerektiğini belirtmiştir.